

מלוך יקרוך ויהושים נפלאים מלוך
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הָיָא חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאַזְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כשמלמד בניו זוכה אף הוא להגיע לידיעת ה'

כרחו שילח את הקטנים יחד עם הגדולים, והתינוקות הללו זכו להיות הראשונים שהכירו את הבורא בקריעת ים סוף, כי הכל תלוי בחינוך הקטנים לתורה וליראת שמים. וכשהוציאנו ה' משם ציווה לספר וללמד לבנים והנכדים תורה ומצוות ואז יהיה קיום לבני ישראל בהיפך מעצת פרעה.

דוגמא אישית - מעיקרי מצות החינוך
הנביא אומר (ישעיה כז ו) 'הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה'. כתב לבאר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ע"ה, ששאל אביו זי"ע הלא כתוב (במדבר יז כג) 'והנה פרח מטה אהרן וגו' ויוצא פרח ויציץ ציץ' וגו', שהפירש קודם הוא לציץ. ומדוע כאן כתיב 'יציץ ופרח'. ותירץ על פי מה שכתב האר"י הקדוש ע"ה (ליקוטי תורה נצבים) בפסוק (דברים כט כח) 'הנסתרות לה' אלקינו, שאהבת ה' יתברך ויראתו צריך להיות רק לה' אלוקינו, כי האדם צריך להסתיר את עבודתו הפנימית, כדי שרק ה' יהודע תעלומות לב ידע האמת, ושום אדם אחר לא ידע.

אך 'והנגלות' - מעשה המצוות צריך להיות בנגלה, לנו ולבנינו - כדי שילמדו הבנים. עד כאן דברי האר"י"ל בתוספת ביאור של הרה"ק מבעלזא. ממשיך רבי אהרן מבעלזא ואומר, וישנם אנשים אשר אינם משגיחים על הבנים שלהם ללמד אותם תורה ומצוות, והלא מוני המצוות אינם מונים לימוד התורה ולימוד הבנים לשתי מצוות, אלא במצות לימוד התורה הם מביאים המצוה של 'ושנתם לבניך'. וזאת, כי מצות לימוד התורה של האדם אינה נשלמת אלא כשלומד גם עם בניו. וזה הרמז בפסוק 'הבאים ישרש יעקב', כאשר רוצים להשריש קדושת יעקב אבינו בדורות הבאים. נצרך שיהיה 'ציץ' - האדם עצמו, כשהיה בבחינת 'ציץ' שהיא מדרגה מאוחרת מפרח, ומורה על מעשי הטובים ועבודת ה' יתברך שלו, אז יתקיים בו 'ופרח ישראל', שעל ידי שיראו בניו את מעשיו הטובים ילמדו ממנו ויעשו כמעשהו.

הבנים כי ידע שכל קיום בני ישראל תלוי בחינוך הילדים לתורה ולמצוות, ולכן ברוב רשעותו התנכל ביותר לתינוקות וגזר להפילם ביאור, שהרי אם אין גדיים אין תיישים (ב"ר מב ג), וזכו התינוקות שמן השמים הצילו אותם ודאגו לכל מחסורם בעודם בשדה, והם שהכירו את הקב"ה תחילה בקריעת ים סוף.

כן מוצאים אנו בדברי משה רבינו אל פרעה שהקדים הנערים לפני הזקנים 'בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו' (שמות י ט), וגם אז ביקש פרעה ברוב רשעותו למנוע מהם מללכת בדרכי אבותיהם, ואמר למשה 'לכו נא הגברים ועבדו את ה', ואילו את הקטנים ביקש להשאיר במצרים ולמונעם מעבודת ה', עד שהכניע ה' את ליבו בכורות ועל

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתמי אשר שמתי כם וידעתם כי אני ה' (י, ב).

המחנך בניו ומגדלם כראוי זוכה שיכנסו הדברים גם בלבו, ויוסיף גם להתעלות בעבודת ה', כמו שפירש בתולדות אדם להרה"ק ר' יהושע מאוסטרובצה ע"ה (בא ד"ה א"י ולמען) על הפסוק 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך' ומסיים 'וידעתם כי אני ה'', שעל ידי חינוך ולימוד הבנים גם האבות בעצמם יתעלו מעלה מעלה בידיעת ה'. כי ענין הידיעה רומז למידת הטהרה, וכפי חינוך הבנים לעבודת ה' זוכים לתוספת טהרה המקרבת את האדם לידיעת ה'.

עתיד כלל ישראל תלוי בחינוך הבנים
ואת זה רצה פרעה לבטל ולהפריע לחינוך

מִילְתָא דְפְלִיאָה

כשעמל לספר לבניו ולהדריכם לעבודת ה' זוכה לאריכות ימים

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתמי אשר שמתי כם וידעתם כי אני ה' (י, ב).

בדברי המסורה מצינו כי פעמיים כתוב בתורה 'ולמען', האחד כאן 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' וידעתם כי אני ה'', והשני 'ולמען תאריכו ימים על האדמה' (דברים יא ט), ולרמז בא שכפי מה שעמלים לספר נפלאות לצאצאים ולחנכם כראוי, כן זוכים לאריכות ימים ושנים.

ואפשר עוד להוסיף על פי דברי החתם סופר בתורת משה (כי תבוא ד"ה והותירך) שלכל אדם יש שליחות קצובה בעבודת ה', וכיון שהשלים שליחותו הרי הוא ראוי להסתלק מן העולם, אמנם אם הוא מחנך בנים ותלמידים לעבודת ה' אזי הוא זוכה לתוספת ימים ושנים כדי להוסיף וללמד, וזהו שכתוב (דברים ל ט) 'והותירך ה' אלהיך וגו' בפרי בטנך', שבזכות הבנים והתלמידים [כי גם התלמידים בכלל בנים] יזכה לתוספת ימים ושנות חיים. וכן כתב גם בפתוחי חותם (שבהקדמת שו"ת חתם סופר יו"ד) שמטעם זה רואים צדיקי הדורות שזוכים לאריכות ימים ושנים, אף שבדאי השלימו בנערותם כל שליחותם בעולם הזה, אמנם כיון שרבים צריכים להם ללמוד מהם תורה ויראת שמים על מאריכים שנותיהם בעולם לצורך לימוד תורה לרבים.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אשת משה ובניו היחידים שלא היו ביציאת מצרים ולהם יש צורך לספר

הניסים הללו, שהרי משה עצמו הוא אשר עשה את האותות והמופתים והניסים האלה, והוא זה שנשלח אל פרעה מאת ה' שאמר לו איך לעשותם, והוא זה שדיבר עם הקב"ה ועם בני ישראל, כמו שנאמר (דברים ה ה) 'אנכי עומד בין ה' וביניכם'.

ובכלל זכה משה רבינו להגיע למדרגות והשגות גבוהות עד מאד, ואין אדם בעולם שזכה להגיע למדרגת משה רבינו, שדיבר עם ה' באספקלריא המאירה, והיה אמצעי בין הקב"ה ובין ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (דב"ר יא ד) 'איש האלהים' מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה אלהים. כי בחציו היה איש ושייך לתחתונים, ודיבר עם בני ישראל, ובחציו היה שייך לעליונים, אל הקב"ה, וכנאמר (שמות יח יט) 'היה אתה לעם מול האלקים', שהגיע משה רבינו לדרגה כזו עד כדי כך לעמוד מול האלקים. כך גם אמר עליו דוד המלך ע"ה בתהלים (סח יט) 'עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם', שפירש האלשיך שם, שזכה למדרגות גבוהות עד מאד שאין בן אנוש יכול להגיע אליהם כלל.

כשמה יהיה המספר הראשון שפיע על כל הדורות אחריו ידיעת ה'

לכן רצה הקב"ה שמה רבינו על כל מעלותיו יהיה המספר הראשון של ניסי ה' לבניו, וציווהו 'למען תספר', והוא יספר זאת בכל תוקף ועוז, בכח הגדול ביותר ששייך, ועל ידי זה יכניס כח המספר הראשון לכל הדורות, שבכל דור כאשר יספרו הניסים לאלו שלא יצאו ממצרים, ימצא בתוך הסיפור גם כוחו של משה רבינו שהיה הראשון שסיפר לבניו, וכח זה יעבור לבניהם ובני בניהם לכל הדורות, ועל ידי זה יוכלו כולם להגיע למדרגת 'ידיעתם כי אני ה'' בכל הדורות.

שהאריכו במדרשים שהיו כאלו שלא רצו לצאת ממצרים ומתו במכת חושך, שנאמר (שם יג יח) 'וחמושים עלו', ודרשו חז"ל (מכילתא מס' דפסחא פ"ב) אחד מחמשה או אחד מחמשים או פחות מזה, אבל על כל פנים לאחר מכת חושך, ביציאת מצרים, לא נותרו מבני ישראל אף אחד. נמצא שכל כלל ישראל יצאו ביציאת מצרים, ולהם הרי אין צורך לספר כי ראו כל הנסים והנפלאות בעיניהם.

מי הם אלו שלא היו ביציאת מצרים - צפורה אשת משה, ובניו - גרשום ואליעזר, שהיו במדין בעת יציאת מצרים, ולא יצאו יחד עם בני ישראל. רק לאחר יציאת מצרים באו למדבר יחד עם יתרו כדי להצטרף לבני ישראל, כנאמר (שמות יח ה) 'ויבוא יתרו וכו' ובניו ואשתו אל משה אל המדבר'. והם היחידים שיש צורך לספר להם את מעשי ה' ונפלאותיו במצרים. נמצא, כי היהודי הראשון שקיים מצוה זו של סיפור יציאת מצרים לבנים, הוא משה רבינו ע"ה.

בזה יובן מה שאמר הקב"ה למשה 'למען תספר באזני בנך ובן בנך, הכוונה שמה יספר לבניו את הניסים שנעשו במצרים, כי הם הרי לא היו במצרים, וכפי שאכן עשה משה, כמו שנאמר (שם פסוק ח) 'ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים', שסיפר לחותנו ולבניו שבאו עמו, את כל הניסים שנעשו לישראל ביציאת מצרים.

משה רבינו - שראה יותר מכולם את נפלאות ה', יספר לבניו בהידור הרב ביותר

והייתה בזה כוונה מיוחדת שדווקא משה רבינו ע"ה יספר את האותות והמופתים שעשה עמו ה' ביציאת מצרים, כי כאשר יספר משה את הניסים אין זה ככל אדם שמספר את

ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה' (י, ב).

הקשה הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ע"ה, הפסוק פותח בלשון יחיד 'ולמען תספר' אך מסיים בלשון רבים 'וידעתם כי אני ה'' הרי הקב"ה מדבר עם משה רבינו ואומר לו 'למען תספר באזני בנך וגו' וידעתם כי אני ה'', היה לו לומר 'וידעת' בלשון יחיד. ואף שעל פי פשוטו הכוונה שכאשר תספר לבנך ובן בנך, אזי כולם יחד ידעו ידיעה זו, מכל מקום יש לעמוד על שינוי הלשון, שהתחיל בלשון יחיד והחליף דיבורו ללשון רבים.

יש לדקדק עוד שאמר 'למען תספר באזני בנך ובן בנך', לכאורה הרי בנים האלה היו במצרים, כי כולם יצאו ממצרים מקטן ועד גדול, כמו שאמר פרעה (שם פסוק יא) 'לכו נא הגברים וגו' כי אותה אתם מבקשים', ואמר לו משה רבינו 'בנערינו ובזקנינו נלך וכו' בצאננו ובבקרנו נלך', שלא ויתר משה רבינו על אף אדם מישראל [ואף הקדים את הנערים לפני הזקנים, כדי שתהיה יציאת מצרים בשלימות, כי כאשר הנערים הולכים קודם הזקנים, כלומר ימי הנעורים טובים והולכים הם עם ימי הזקנה, אזי הוא חג ושמחה, ועל כן אמר 'כי חג ה' לנו'], ואם כן למי צריך לספר דברים אלו. עוד יש לדקדק למה צריך לספר גם באזני בנך וגם באזני בן בנך, הרי כשיספר לבנו הוא יספר לבנו, כי כל אחד יספר לבנו אחריו.

מכח שאלות הללו מפרש הרה"ק מבעלזא ע"ה כי בעצם כל עם ישראל היו בגלות מצרים, כמו שנאמר (שם א א) 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו', שירד יעקב אבינו ע"ה למצרים עם כל בניו ובני ביתו, ואחר כך כאשר יצאו ממצרים, יצאו כל בני ישראל, כי לא נשאר במצרים עד אחד, וכמו

ראשית אומתנו במסירות נפש

אנו מחויבים למסור נפשותינו עליה, היו האבות מוכנים בכל עת למסור נפשם בעדה אחר שזה כל חיותם בעולם.

עבד ה' האמיתי נפטר מכל צרותיו

כאשר מקבל על עצמו עבדות שלימה כדרך אבותינו הקדושים הרי שזוכה להסיר מעליו מוטות עול הגלות. שכך אומרים בהלל (תהלים קטז טז) 'אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי'. ויש לפרש, כי לעתים באים על האדם מיני יסורים בכדי לעורר אותו לעבודת ה', ואם האדם מתעורר מעצמו לעבודתו יתברך שוב אין צורך להביא עליו יסורים.

[כמבואר באור החיים (דברים ד כט): כנגד העושה תשובה הגם שלא שמע קול נוגש, אמר 'ובקשתם משם את ה' אלהיך', שיתעוררו הלבבות לחיבת אלהיהם, 'ומצאת', והגם שיש בידך עבירות חמורות כאמור בסמוך 'ועבדתם שם אלהים אחרים' וגו' אף על פי כן פטורים אתם מהיסורין ודי לכם התשובה, והטעם 'כי תדרשנו בכל לבבך', שתשובה כזו היא תשובה שלימה בכל לב ובכל נפש].

ועל פי זה יתבאר לשון הכתוב 'אני עבדך בן אמתך', כי העבדים נחלקים לשני מינים, יש עבד שזה מקרוב הובא אל בית אדוניו ובכל שעה הוא מטכס עצה איך להימלט לחופשי. מאידך יש עבד שנולד לאימו שאף היא שפחה בבית האדון, וכיון שהוא בן שפחה ומשפחתו משפחת עבדים אינו חפץ כלל לצאת לחורין ובכל אשר יפנה שם עבד עליו.

בכך מבואר לשון הפסוק: מאחר ואני 'בן אמתך' כעבד בן עבדים אין בליבי שום מחשבה לפרוק מעלי עול העבדות, ואם כן 'פתחת למוסרי' כי אין עוד צורך לאסור ולקשור אותי במוסרות, וגם בלעדיהם לא אבקש להשתמט מעול עבדותו יתברך.

מצוות התורה, מאחר שבה הכניעו את כוח עבודה זרה של מצרים כמאמרם ז"ל (שמות רבה טז ב) 'משכו וקחו לכם' (שמות יב כא), כלומר משכו ידיכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של מצרים ועשו הפסח. והיינו כי עבודתם של מצריים היתה לטלה ובני ישראל שחטו אותו לנגד המצרים במסירות נפש, ומכוחה נכנסו בקבלת עול תרי"ג מצוות. רמז לדבר כי 'פסח' במילואו - פ"ה סמ"ך ח"ת עולה במספר תרי"ג, לרמז שכולל כל תרי"ג מצוות [פנים יפות (פר' בא יג ח), ובזה פירש שם את האמור בהגדה של פסח, שהבן הרשע שהפקיע עצמו ממצוות הפסח הרי כופר בעיקר והוציא עצמו מן הכלל, ופירש הדברים שהוציא עצמו ממצות הפסח שהיא כוללת כל המצוות ולכן הוא ככופר בעיקר. וראה עוד שם (פר' תולדות כו כח) שפירש על פי זה דברי יצחק אבינו 'ואוכל מכל', כי הגדי שהביא לפני יעקב אבינו היה כנגד קרבן פסח (פרקי דר"א פ"ב), וזהו 'ואוכל מכל' שהיה נכלל באכילתו כלל תרי"ג מצוות], וזהו גם הרמז בדברי חז"ל (זבחים פ"ה מ"ח) הפסח אינו נאכל אלא למנוייו, שיש למנות את ה'פסח' במילוי אותיותיו כדי לעמוד על סודו המכוון כנגד תרי"ג מצוות.

לפיכך כל הירא וחרד מה' יתברך וחפץ לעבדו עבודה תמה ונקיה בלב שלם ובנפש חפצה כעבד נאמן לפני אדונו וכבן המשרת לפני אביו, הרי הוא מקיים את כל מצוות ה' במסירות נפש כפי הטבוע בנפש כל יהודי, וזהו הלימוד מהאבות הקדושים אשר היו מקיימים כל מצוות תורה אפילו שלא הצטוו עליהם, ובנבואתם זכו להשיג כל התורה ומצוותיה בעמל וביגיעה, ואף מצוה לא הייתה קלה בעיניהם להיפטר ממנה, והיו מוכנים למסור נפשם על כל אחת ומצוות התורה, ואפילו מצוה קלה שאין

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם (יב, לט). וברש"י וגם צדה לא עשו להם - לדרך. מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו הוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב, ב-ג) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לקחתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ומה שזכר מפורש אחריו קדש ישראל לה' וגו'.

סימן לבנים נתקיים כבר בארץ מצרים, שמסרו בני ישראל נפשם בלקיחת קרבן. פסח שהוא יראתם של מצרים, כדאיתא בטור (או"ח סי' תל): שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור [וכו'] ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשר אותו בכרעי מטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שינייהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

והרי הכתוב מעיד ואומר (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו בה' והלכו אחר דברו, וכן היתה הליכתם במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה, וגם בכניסתם לארץ לא הרהרו כיצד יתגברו על כל המלכים והאומות ששכנו שם, וכל כוחם היה מירושת האבות הקדושים שתהיה כל הנהגתם למעלה מדרך הטבע, כי הבא לעבוד את ה' יתברך ולקיים את התורה אין לו דרך אחרת, אם לא במסירות נפש שלא על פי חוקי הטבע.

מצות פסח שקולה כתר"ג מצוות

וזוהי חשיבותו של קרבן פסח, כי מצות הפסח כוללת בתוכה את כל

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל נייצוב ועיסוד: שוקי קנר

